

Kako prevesti modalni glagol *shall* u pravnome tekstu?

U engleskome jeziku modalni glagol *shall* upotrebljava se u prvome licu jednine i množine za označavanje budućega vremena, no u jeziku pravne struke upotrebljava se na neuobičajen način.

Na staroengleskome jeziku *ic sceal* značilo je 'obvezan sam, dužnost mi je', te je glagol *shall* bio usko povezan s idejom obveze sve do 16. stoljeća, kad je počeo jasnije poprimati današnje značenje pomoćnoga glagola kojim se izriče buduće vrijeme u većini konteksta osim u jeziku prava. U jeziku prava došlo je do naglašene uporabe modalnoga glagola *shall* zbog potrebe da se izbjegne dvosmislenost i postigne veća neutralnost izričaja. Najopćenitije govoreći, u jeziku prava *shall* ne označuje buduće vrijeme, nego nametanje kakve obveze ili izražavanje volje ili naredbe govornika. Kad označuje obvezu, *shall* je ograničen na službene propise, zakone i pravne dokumente. Na posebnu uporabu modalnoga glagola *shall* upućuje već njegova uporaba u drugome ili trećemu licu (za razliku od uobičajene uporabe u prvome licu, u kojemu upućuje na buduće vrijeme) te činjenica da takva uporaba obično izražava naredbu ili odluku. Isto tako, *shall* upućuje na to da je dokument u kojemu se nalazi pravne prirode, pa je stoga iznimno čest u tekstovima ustava, zakona i propisa. Kad se nalazi u privatnim službenim dokumentima, naglašava njihovu pravnu važnost i poprima nekoliko različitih značenja, među ostalima nametanja obveze, dodjeljivanja određenih prava, upućivanja, pojašnjavanja okolnosti, izražavanja budućega vremena, negiranja obveze ili prava i izražavanja namjere. U ugovorima obično izražava neko pravilo koje je obvezujuće za jednu ili obje ugovorne strane. *Shall* u govornome jeziku prava čini izrečeno obvezujućim, što znači da govornici moraju ispravno identificirati kontekst u kojemu je što izgovoreno kako bi mogli točno shvatiti značenje izgovorenoga. Pri čitanju tekstova na engleskome u kojima se *shall* upotrebljava u pravnome kontekstu, valja obratiti posebnu pozornost na njegovu značenje, a to se posebice odnosi na prevoditelje, koji moraju preciznije od ostalih identificirati kontekst kako bi iznašli primjerenu jezičnu istovrijednicu u jeziku na koji prevode. Tako pri prevođenju pravnoga teksta na hrvatski jezik modalni glagol *shall* najčešće treba prevoditi prezentom jer futur ne prenosi točno značenje i upućuje na pogrešne zaključke (npr. da će nešto postati obvezujuće tek u budućnosti, dok je jasna nakana zakonodavca ili autora da nešto postane obvezujuće danom stupanja na snagu određenoga zakona ili drugoga propisa). Valja imati na umu da je pri prevođenju tekstova zakona, ustava i službenih dokumenata s hrvatskoga na engleski jezik uporaba glagola *shall* nužna. Nužno je i poznavanje njegova značenja u jeziku prava pri prevođenju navedenih tekstova s engleskoga na hrvatski jezik.

* Dr. sc. Marijana Javornik Čubrić dugogodišnja je predavačica engleskoga jezika na Pravnome fakultetu Sveučilista u Zagrebu i prevoditeljica pravnih tekstova s engleskoga na hrvatski jezik.

Sljedeći primjeri iz prijevoda *Ustava Republike Hrvatske* s hrvatskoga na engleski jezik opimjeruju raspon značenja modalnoga glagola *shall*:

hrvatski tekst	prijevod na engleski
Svatko <i>je dužan</i> držati se Ustava i zakona i poštivati pravni poredak Republike Hrvatske. (članak 5.)	Everyone shall abide by the Constitution and respect the legal order of the Republic of Croatia.
Svi <i>su</i> pred zakonom jednaki. (članak 14.)	All shall be equal before the law.
U Republici Hrvatskoj <i>nema</i> smrtne kazne. (članak 21.)	In the Republic of Croatia there shall be no capital punishment.
Nitko <i>ne smije</i> biti podvrgnut bilo kakvu obliku zlostavljanja ili, bez svoje privole, liječničkim ili znanstvenim pokusima. (članak 23.)	No one shall be subjected to any form of maltreatment or, without his consent, to medical or scientific experiments.
Nitko <i>ne može</i> biti uhićen ili pritvoren bez pismenoga, sudbenog i na zakonu utemeljenog naloga. Takav nalog <i>mora</i> biti pročitan i uručen uhićeniku prilikom oduzimanja slobode. (članak 24.)	No one shall be arrested or detained without a written court order based on law. Such an order shall be read and given to the arrested person at the moment of arrest.
<i>Dužnost je</i> svih da štite djecu i nemoćne osobe. (članak 64.)	Everyone shall have the duty to protect children and helpless persons.
Svatko <i>ima</i> pravo na zdrav život. (članak 69.)	Everyone shall have the right to a healthy life.

Iz navedenih primjera razvidno je da je nužan oprez pri prevođenju modalnoga glagola *shall* i da njegova uporaba često zbunjuje. Na kraju valja napomenuti da je jedan od zahtjeva sve utjecajnijega pokreta za jednostavan jezik pravne struke potpuno izbacivanje modalnoga glagola *shall* u značenju nametanja obveze.